

Públic

DEL QUE NO ES PARLA SOBRE LA DEMOCRÀCIA

ESPANYOLA

Per

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques Universitat

Pompeu Fabra

13 de gener del 2019

Un element bàsic del principi democràtic és que cada ciutadà, independentment de la seva classe social, gènere, raça o lloc de procedència, hauria de tenir la mateixa capacitat d'intervenir i influir, a través del seu vot, en el procés electoral. És a dir, que el valor del vot de cada ciutadà hauria de ser el mateix. El problema a la majoria de sistemes democràtics del món capitalista desenvolupat a ambdós costats de l'Atlàntic Nord és, però, que **aquest principi no s'aplica**, fet que viola (uns països més que altres) aquell principi. En realitat, a la majoria d'aquests sistemes democràtics, **el valor de cada vot depèn de tota una sèrie de característiques que defineixen aquell que emet el vot. Entre elles, està el lloc a on viu** (que al seu torn està condicionat en gran

mesura per altres variables com la **classe social** a la qual pertany el votant). És sabut, per exemple, que el vot de ciutadans de grans ciutats pesa menys que el dels de ciutats menys grans i territoris rurals o menys poblats. El resultat d'això és que, en un gran número de països, **les àrees conservadores** (que s'acostumen a situar a zones rurals o ciutats petites) **tenen major pes electoral que les àrees més progressistes** (que, en general, se situen a les grans urbs). És més, **les fórmules** que s'empren en els sistemes electorals per **estimar el número d'escons als parlaments que correspon a cada formació política pel número de vots rebut està esbiaixat per tal d'afavorir uns territoris** (a Espanya, províncies) **més que d'altres**. Aquestes i moltes altres mesures expliquen que **la composició dels parlaments no reflecteixi correctament les diferents sensibilitats polítiques al país**, la qual cosa limita considerablement la seva representativitat. Aquesta realitat rarament es té en compte en la interpretació dels resultats electorals per part dels principals mitjans d'informació.

La manipulació (conscient o inconscient) en la presentació de les dades electorals

En trobem molts exemples recents. **El Brèxit** (la sortida del Regne Unit de la Unió Europea), per exemple, va ser presentat per tots els mitjans **com un reflex del desig del poble britànic de sortir de la Unió Europea**. L'“aclaparadora”, “impressionant”, “gran” (adjectius

utilitzats pels mitjans) victòria del candidat pro-Brèxit, el Sr. Boris Johnson, era un exemple de la hipèrbole que va definir aquella situació, tot i que les dades no ho avalaven. **En realitat, la majoria de votants va donar suport a partits no compromesos amb el Brèxit. No és cert, per tant, que l'electorat britànic desitgés aquest Brèxit.** Les dades hi són i són fàcilment accessibles.

Un altre exemple, també al Regne Unit: la **derrota del Partit Laborista** es va presentar (en la gran majoria de mitjans) com a **resultat del rebuig de la població a la suposada radicalitat del seu programa, i alguns mitjans d'informació conservadors fins i tot van suggerir que aquest partit es moderés i recuperés la línia política del Sr. Tony Blair**, que havia guanyat ni més ni menys que tres eleccions consecutives en etapes anteriors, conseqüència de la seva suposada gran popularitat, així com de la popularitat de les seves polítiques públiques. Però, de nou, **les dades no confirmaven aquestes observacions**, àmpliament promogudes als mitjans. Ans al contrari. Ja he assenyalat en un altre article recent ("Per què la classe treballadora va votar el partit del Brèxit", *Públic*, 19.12.19) que les enquestes no mostraven un rebuig cap a aquelles propostes, liderades pel Sr. Corbyn, líder del Partit Laborista. **Ans al contrari, mostraven un gran suport popular a cadascuna d'elles, tot i ser suposadament radicals. I pel que fa a la pretesa popularitat del Sr. Blair, les dades del número i el percentatge de vots que**

aquest dirigent va rebre va anar baixant de manera molt marcada ja des de la seva primera legislatura. El suport electoral al Partit Laborista, governat pel Sr. Blair, va baixar espectacularment durant el seu mandat, i **va passar de ser el 33% de l'electorat l'any 1997 a un 25% l'any 2001 i a un 22% l'any 2005.** El fet que guanyés de manera consecutiva tres eleccions es va deure exclusivament al col·lapse del Partit Conservador, a causa de lluites internes que tenien a veure, primordialment, amb les seves divisions sobre la postura d'aquell partit cap a la UE. De nou, les dades (ignorades a la gran majoria de mitjans) parlen per elles mateixes.

Un altre exemple de la manca de representativitat és el sistema electoral dels EUA, el menys proporcional de tots els sistemes electorals a ambdós costats de l'Atlàntic Nord i el que provoca també, per cert, una major abstenció electoral. Ni més ni menys que el 44,6% (predominantment població que pertany a la classe treballadora) de l'electorat es va abstenir en les eleccions presidencials del 2016, que va guanyar el candidat Donald Trump. **Aquesta victòria la va obtenir tot i haver aconseguit 2,9 milions de vots menys que la candidata demòcrata, la Sra. Hillary Clinton,** que fou la que, tot i això, va perdre les eleccions.

L'escassa representativitat del Parlament Espanyol

Aquesta escassa representativitat té lloc també en el sistema democràtic espanyol. La distribució d'escons a les Corts Espanyoles no mostra la veritable distribució de sensibilitats polítiques que existeixen a la ciutadania espanyola, ja que no reflecteix la voluntat de la majoria de la població, ni tan sols de la ciutadania que vota. Sé que aquesta observació pot ser llegida com una exageració, o una provocació, o qualsevol epítet que l'establishment polític i mediàtic del país esculli per desmerèixer l'opinió de les veus crítiques que aporten dades amb les seves observacions, tal com he fet en els meus escrits. Si observen les dades de l'informe que vaig preparar amb les meves col·legues Marta Tur i Maria Freixanet i que fou publicat l'any 2008 ([aquí](#) i [aquí](#)), **veuran que a la majoria de les eleccions a les Corts durant el període 1977-2008 els vots als partits d'esquerra sumaven substantivament més que els vots a les dretes.** La diferència de vots entre les esquerres i les dretes (inclosos partits que no van obtenir representació parlamentària, que n'eren més entre les esquerres que entre les dretes) a favor de les primeres va ser de 2.677.061 a les eleccions legislatives del 1982, de 1.460.497 a les del 1986, de 2.174.278 a les del 1989, de 2.014.027 a les del 1993, de 1.250.822 a les del 1996, de 2.152.514 a les de 2004 i de 1.486.896 a les del 2008. **Aquesta situació s'ha seguit donant a la majoria d'eleccions a les Corts, en què el nombre de vots a les esquerres ha estat més gran que el nombre de vots a les dretes, ja que la diferència a l'abril del**

2019 va ser d'1,5 milions de vots, i de gairebé 1 milió a les eleccions del novembre del mateix any. La interpretació dels resultats d'aquestes eleccions (a partir dels quals el candidat d'esquerres, el Sr. Pedro Sánchez, va obtenir la presidència per només 2 escons de diferència a les Corts Espanyoles), **va ser, de nou, incorrecta, ja que es van presentar com a indicador del fet que la ciutadania espanyola estava dividida en dues meitats iguals, la qual cosa no era certa. Les dades no permetien arribar a aquesta conclusió.**

El mateix (o fins i tot pitjor) ha passat a Catalunya, on les dretes han governat la major part del període democràtic

Una situació semblant ha tingut lloc a Catalunya, on en les últimes eleccions legislatives del passat novembre, per exemple, les esquerres van aconseguir 1.282.242 de vots més que les dretes. I passa una cosa semblant en les eleccions al Parlament de Catalunya, regides per un sistema electoral idèntic a l'espanyol, que ha permès a les dretes governar a Catalunya la major part del període democràtic tot i que la majoria de la població catalana (segons mostren les enquestes) es defineix de centreesquerra o esquerra.

En ambdós casos (a Espanya i a Catalunya) els dissenyadors de la llei electoral han aconseguit allò que pretenien. En realitat, van ser les Corts Franquistes (la màxima autoritat parlamentària del moviment franquista durant la dictadura) les que van dissenyar els principis legals que havien de regir l'Espanya democràtica, l'aprovació dels quals s'havia posat com a condició per a la seva dissolució. I tot i que la normativa electoral va ser modificada a l'inici del període democràtic, no ho va ser prou com per corregir el seu enorme biaix antiesquerres. **Les forces més perjudicades van ser el Partit Comunista d'Espanya, així com més tard IU, com desitjaven els seus autors.** Així ho va reconèixer el Sr. Miguel Herrero i Rodríguez de Miñón, assessor dels expresidents Suárez i Calvo-Sotelo: un objectiu clar era debilitar les esquerres i, molt en especial, el Partit Comunista, el qual havia liderat la lluita en contra de la dictadura i constituïa la força política més temuda per l'establishment conservador. I, **com he assenyalat abans, la dreta catalana –el pujolisme– també es va beneficiar d'aquesta llei, en el seu cas en l'àmbit català, motiu pel qual no va aprofitar mai les oportunitats que va tenir per canviar la normativa electoral.**

Els resultats electorals i el nombre d'escons que determinen no reflecteixen apropiadament el ventall d'opinions polítiques existents al país

Una altra deficiència del sistema electoral és que, en els sistemes anomenats representatius, el votant vota partits, sense tenir la possibilitat de votar separatament per cadascuna de les seves propostes. El vot és "totalista", és a dir, s'assumeix que el votant dona suport a totes les mesures que ha suggerit el partit votat, la qual cosa no és certa. Sabem, per exemple, que als EUA la majoria dels votants del president Reagan no estaven d'acord amb les seves propostes en les àrees socials (pensions, sanitat, educació, salaris, etc). Però, malgrat això, el van votar per l'elevada inflació, que consideraven que només ell seria capaç de contenir.

Una situació idèntica té lloc a Espanya. **Sabem que moltes de les propostes progressistes que han fet PSOE-UP compten també amb el suport de grans sectors de votants de la dreta. Acostuma a ser així en àrees socials, a on les propostes progressistes (com ara augmentar els impostos a les classes benestants, o la universalització de drets socials, laborals i polítics) compten amb un gran suport entre les classes populars, que són la majoria de la població.** Sense anar gaire lluny, i segons el baròmetre *Opinió pública y política fiscal* del CIS del 2019, el 72% dels votants del PNV estarien d'acord que es milloressin els serveis públics tot i que calgués pagar més impostos. Passa el mateix amb gairebé el 42% dels votants del PP, el 41% dels votants de C's i el 40% dels votants de Vox. És per això que aquells partits

que, quan governen, prioritzen la promoció i expansió d'aquests drets, tenen millor acollida que els que no ho fan.

Les dades presentades en aquest article mostren que seria un gran error que el govern actual interpretés els resultats de les eleccions a les Corts com gairebé una igualtat de forces entre l'Espanya conservadora (molt de dretes) i l'Espanya progressista. La primera és molt més reduïda que la segona, no només pel que fa a vots, sinó també pel que fa al fet que una majoria de la població dona suport a les polítiques públiques progressistes. És per això que la "moderació" que de nou promouen els establishments politicomediàtics del país no es justifica d'acord amb les dades disponibles. L'evidència mostra que avui hi ha un gran suport majoritari per portar a terme la gran majoria de propostes fetes pel nou govern de coalició PSOE-UP.